

■ ■ ■ Alá no medio do *mare*

La Wanda do Río

Foto N. Hermansson. 1964

O TEMPO E O SEU CONTEXTO. *THE WAY WE WERE*

Corría o ano 1964; os Beatles, xa de fama mundial, non paraban de dar concertos e de editar Singles e Lps, e The Shangri-Las rachaban nas listas americanas co seu éxito "Walking in the Sand". Mentres, no noso recuncho do noroeste ibérico recibiamos con estrañeza a Staffan Mörling, un particular *beach boy* que, tras longas pescudas nos mapas, atopara en Ons o seu *utoyggj*; un territorio de difícil acceso que mantiña case que intactos os vellos costumes e onde podería estudar os trazos da unidade cultural da Europa Atlántica.

A chegada de Mörling coincidiu co Primer Plan de Desarrollo e cos primeiros repartos de leite en po nas escolas públicas cos que o amigo americano pagaba ao réxime os acordos de defensa e, pasado xa o período de autarquía, a entrada masiva das súas inversións. Naqueles anos, aínda mergullados nos "Principios del Movimiento", percibiamos a nosa realidade fragmentada, nun tempo no que todo empezaba a bulir máis de présa, no que todo o novo era mellor, e os anaquiños do noso pasado non significaban máis que a noción dun atraso a superar. Os gobernos tecnócratas deron paso a esta superación impoñendo un modelo de desenvolvemento económico máis racional seguindo as pautas da ortodoxia capitalista. Aprobáronse as Leis de Prensa e de Libertad Religiosa e os emigrantes e os turistas non só foron fonte de entrada de divisas senón tamén de novos costumes.

A apertura ideolóxica xa non tiña paraxe e o estoupido económico notouse na taxa de natalidade e na renda *per capita*. ¿Que familia non mercaba un

"seiscientos", un televisor ou un frigorífico? Tiñamos todos présa por espiollarnos, por ser outros. Empezamos a falar só en *castellano* facendo derrapes polo dicionario e botamos unha placa enriba da casa vella; xa non fixo falla calear na primavera: os revestimentos con plaquetas coloristas, como cuartos de baño cara fóra, marcaron a diferenza dunha prosperidade e dun gusto estético dubidoso que durou demasiados lustros. Pero como a casa aínda lembraba os cementos do vello, houbo que poñer máis distancia e fomos vivir ás gaiolas dos ensanches de Vigo e A Coruña, polos do desenvolvemento industrial galego. Así, a avenida das Camelias, de expansión parella á da flota conxeladora viguesa, converteuse nunha sucursal do Morrazo, daqueles que facían cartos coma area embarcados nos buques factoría dos caladoiros de Sudáfrica, Malvinas, Boston, Noruega ou Mozambique, nos tempos de fartura pesqueira nos que o mar aínda non tiña cancelas.

NAMORAMENTO. A SETE MILLAS NÁUTICAS *THE WIND BLOWS FREE*

O bo latexo do Mörling mozo foi quen de apreciar que a parte de nós máis interesante e digna de estudo non estaba nesta fervenza de "desarrollismo" sesenteiro, senón que se atopaba resistindo en Ons en forma de grupo social cohesionado, consciente da súa identidade e cunha cultura propia delimitada pola mesma insularidade. A illa agachaba un tesouro, a parte fundamental da nosa esencia de pobo mariñeiro, o couso e o arca das nosas orixes. Así, despois de fuxir da nosa propia imaxe colectiva coma da fame, a circunstancia aparentemente fortuita do asentamento dun sueco a Ons veu supoñer, seguindo o exemplo do conto de Andersen, o proceso de reconstrución dun espello esfanicado que recobrou a súa imaxe cando, por fin, nos puidemos mirar a nós mesmos tal como eramos, sen complexos e con criterio de realidade.

Procedente da península escandinava pero de inequívoca vocación illana, Mörling atracou en Ons impulsado dende as Féroe polo seu afán investigador e enseguida atopou parecidos coas lonxanas Shetland; a sete millas náuticas de Bueu "the wind blows free". Nos montes de Ons, aínda sen repoboar con eucaliptos, o vento asubiaba ceibe e deixaba sentir, amplificadas, os sons da vida da illa; as badaladas das ondas rompendo nas pedras, os motores dos barcos de pesca, os nenos

escorrentando as bandadas de corvos das leiras de millo, as cancións tradicionais que cantaban os mozos cando ían co gando, e as voces, febles pero perceptibles, das mulleres que chamaban aos seus para comer. Voces que falaban en galego, un idioma que descoñecía pero co que conectou de inmediato ao recoñecer subxacente o latín no que tomaba os seus apuntamentos escolares en Suecia. A paisaxe humanizada completábase cos pastos de cor verde esmeralda, coas terras de labradío ben traballadas con cultivos de millo e patacas, e coas casas e os alpendres aniñados como tartarugas na pendente das ladeiras á procura da protección dos temporais. Unha arquitectura tradicional feita de xeito elemental cos cachotes de pedra da propia illa, que falaba moito do carácter dos seus habitantes, xente moi intuitiva e con gran capacidade para superar as dificultades, resolvendo a vida con solucións prácticas; porque para eles vivir na illa era como adaptarse ás condicións de a bordo dun barco fondeado no medio mar.

CODA. LOOKING GLASS SELF

Lonxe deses expertos dogmáticos que se señorean no alto dos pedestais das teorías baldeiras sen coñecer a realidade da que falan, Staffan Mörling, dende a modestia do home sabio, fixo un traballo metódico e disciplinado que só entendeu mergullándose na vida da xente, compartindo a cultura estudada. Como o mesmo vento, o sangue dos illáns tamén corría ceibe nas súas veas; e foi un mariñeiro máis a bordo das dornas vogando dende a praia de Curro para pescar polbos no Centulo, aprendeu a “xogar a caña”, a sentir a forza dunha “vela de vento”, a iscar as rañas e zafalas do fondo coa estronca, a botar unha liñada para os congros na parte de fóra da illa, a vender os lotes en Portonovo e a recoñecer a illa só polo cheiro cando viñan de volta. Pero sobre todo foi feliz, feliz nun espazo feito á medida do ser humano, onde a natureza tiña un tempo e o debullar da vida se axeitaba aos ciclos desa natureza: o diario do sol, o mensual da lúa e o anual da terra. Non facía falla mirar o reloxo, nin consultar o parte meteorolóxico, nin dispoñer de medios de orientación; só había que estar impregnado da experiencia da vida na illa e recoñecer os sinais da natureza coma os dunha partida á brisca. Tamén foi feliz compartindo a festa rachada nos bailes que se organizaban na acera de Acuña ou

na taberna de Checho amenizados polos discos de Los Tres Sudamericanos, os auténticos reis dos Mambos e das Cumbias dos anos sesenta; e escoitando a retesía das estrofas a desafío entre o señor Cachote, o carpinteiro, e o señor Muñiz, e máis os contos e as lendas que só saben os da illa. Así descubriu que en Ons as nenas nacían como só o poden facer as deusas, emerxendo na praia de Canesol dentro dunha cuncha de vieira e que ao pouco tempo xa repenicaban descalzas na area *beillando* muiñeiras; e cando lles chegaba o tempo de falar de amores, vestíanse de lúa, collían o balde e ían por auga á fonte porque sabían que, ben no camiño de ida ou no de volta, atoparían agardando ao seu namorado. E todo isto ben o sabe Staffan porque, como é coñecido por todos, casou en Ons con Chefa, alumeadora de camiños e filla de Aurelio Otero.

Poida que só fose o interese etnolóxico polas illas, ou se cadra, cando chegou a Bueu seguindo o bo consello do seu amigo César Portela, ao virar a Pedra Branca e a Punta do Cabalo quedou enfeitizado coa imaxe do sol deitándose no berce dos ondulantes montes de Ons, alá no medio do *mare*... O certo é que Staffan Mörling veu para quedar, para ser un de nós e devolvernos, dende a súa mirada azul, unha parte do sentimento de identidade, da conciencia de ser e de “*ser est*” que tiñamos esquecida ou mal asumida. Como escribe García Márquez, un home empeza a madurar cando ao mirarse no espello recoñece o seu pai. Staffan mirouse no espello do seu sogro e agora regálanos o del para que poidamos medrar. Porque mirarse, é necesario para saberse.

E ben volo digo porque el mo aprendeu.

■ ■ ■ A Staffan Mörling con agarimo

Redacción

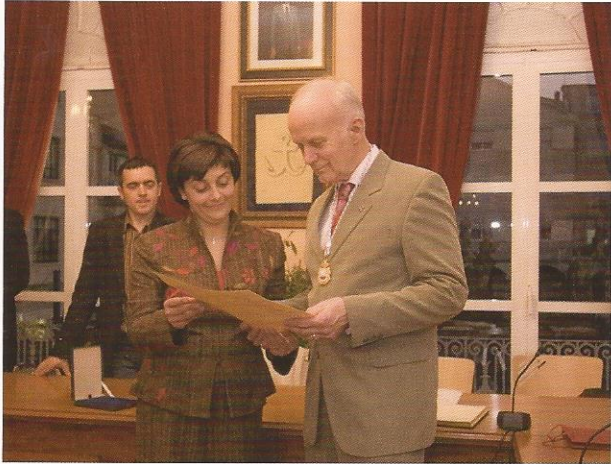

Foto Amando

O ACTO

No Centro Social do Mar de Bueu celebrouse o xoves 19 de xaneiro un acto público de homenaxe ao profesor Staffan Mörling, excepcional exemplo de adicación á investigación etnolóxica, que fixo, e fai, unha excelente contribución ao coñecemento e difusión do patrimonio galego coa análise da identidade económica e cultural das comunidades mariñeiras; isto significou un punto de partida para a recuperación dun patrimonio marítimo xa case que esquecido, e foi un dos factores determinantes que fixeron agromar as actividades da Asociación de Amigos das Embarcacións Tradicionais Os Galos.

O acto estivo presidido e conducido pola conselleira de Pesca e Asuntos Marítimos, dona Carme Gallego Calvar, que cedeu a quenda de palabra a cada un dos intervinientes e destacou no seu propio discurso que: "Os galegos temos unha débeda con el; pola obra que hoxe recoñecemos, pola súa dedicación e rigor ao estudo da nosa cultura mariñeira que deu lugar a dúas

publicacións tan senlleiras como *As embarcacións tradicionais de Galicia* e *Lanchas e dornas*, e sobre todo polo seu amor a Galicia e a súa cultura mariñeira. Como conselleira de Pesca e Asuntos Marítimos, quero agradecer publicamente a colaboración xenerosa e paciente, minuciosa e esixente que mantén coa Consellería".

O acto, ao que asistiron máis de 300 persoas entre amigos, alumnos e xente de Bueu en xeral que encheron a plan o salón de actos, tivo o seu momento culminante cando o profesor Mörling, visiblemente emocionado polo recoñecemento, tomou a palabra.

Este acto central, precedido dunha cerimonia celebrada no salón de plenos do Concello de Bueu, na que se lle concedeu ao profesor Mörling o título de Fillo

Foto Amando

Adoptivo e se lle impuxo o escudo-insignia da vila, tivo o seu remate nunha cea de agasallo ao homenaxeado no restaurante do Hotel Bueumar onde, xa dun xeito máis distendido, todos os asistentes puideron gozar da compañía e do conxuro dunha queimada oficiada en latín por Mörling.

Incluimos, como parte especialmente interesante desta homenaxe, a transcripción do discurso que pronunciou no acto o comandante-director da Escuela Naval Militar, don Francisco Javier Franco Suances, e que acadou o equilibrio xusto entre o recoñecemento formal do oficial da Armada e a visión afectiva, e totalmente descoñecida para nós, do profesor Mörling dende a perspectiva do alumno garda mariña. Un discurso cheo de anécdotas vividas que enseguida conectou coa complicidade do homenaxeado e de todo o auditorio.

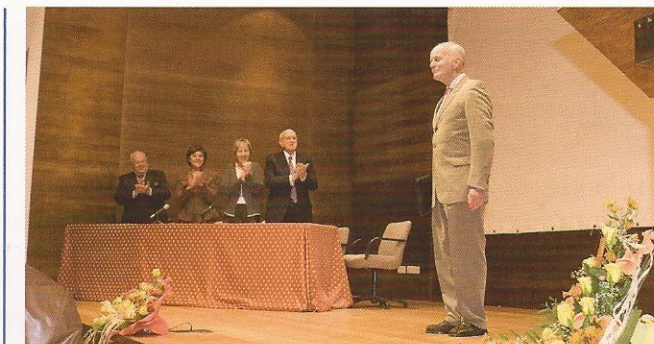

Foto Amando

Foto Amando

DISCURSO ÍNTEGRO

Francisco Javier Franco Suances, Comandante-Director de la Escuela Naval Militar de Marín

La vinculación de Mr. Mörling con la Armada Española está profundamente enraizada desde que su pasión por el mundo de los barcos antiguos le trajo a Galicia, y su amor a esta tierra le animaron a aceptar en 1966 un puesto de Profesor Civil de Idiomas en la Escuela Naval Militar.

El 31 de diciembre de 2001 Mr. Mörling se jubilaba tras treinta años de enseñanza en la Escuela, habiendo pasado por sus manos más de tres mil alumnos.

Prácticamente la totalidad de los oficiales en activo de la Armada ha aprendido inglés con Mr. Mörling.

Este increíble bagaje conforma un cúmulo de anécdotas por las que transpira y se dibuja la gran humanidad y rica personalidad de nuestro homenajeado.

Permítanme que, como uno más de esos tres mil alumnos que aprendieron inglés gracias a Mr. Mörling, y viajando en el “túnel del tiempo”, me retrotraiga a mis felices años de estudiante para recordar algunas de esas anécdotas, unas vividas personalmente, y otras extraídas de los “mentideros y chascarrillos” de las aulas estudiantiles.

Mr. Mörling ha sido un profesor de los que nunca se olvidan, de los que se recuerdan con profundo afecto y con una entrañable sonrisa.

Comentan algunos de mis antecesores que Mr. Mörling, en sus comienzos en la ENM, aún con pocos conocimientos de español, recurría a los alumnos más

avanzados en inglés, hoy muchos de ellos almirantes, para preguntarles sobre la traducción al castellano de alguna palabra, lo que ellos aprovechaban para bromear cambiando la palabra real por alguna otra malsonante; era entonces cuando sus colegas militares del claustro tenían que entrar en acción para aclarar y corregir la situación. En ese momento, él mostraba sus particulares dotes de extraordinaria paciencia y mayor comprensión hacia sus rebeldes pupilos.

A pesar de ser extranjero y profesor civil, nosotros lo veíamos como el más militar de nuestros mandos, y paradigma de la rectitud: siempre puntual, meticulado, serio y muy correcto en el trato con unos alumnos que empezábamos sus clases con un chistoso juego de palabras: “Good Mörling, Mr. Morning”.

Lo cierto es que Mr. Mörling nos enseñó a descubrir los entresijos del inglés, a la vez que ampliaba nuestras mentes con escogidos textos de Historia Naval que, con gran esfuerzo, debíamos aprender de memoria para fortalecer nuestro vocabulario: o bien, seleccionaba las últimas grabaciones de la BBC para mejorar nuestro nivel de comprensión y mantenernos al día acerca de la situación mundial.

De su interés por la enseñanza y por nuestra formación da buena cuenta el hecho de que, aprovechando sus vacaciones en Inglaterra, visitara en más de una ocasión, y por su cuenta, la Escuela Naval de Dartmouth en busca de textos y películas en inglés interesantes para nuestra profesión militar.

Su especial talante y ese porte peculiar con sus originales chaquetas y corbatas, y el reloj de bolsillo, fueron protagonistas de muchas viñetas que con cariño y respeto le dedicaban los alumnos en la revista escolar llamada *Tambo*.

¡Y tengo que decir que había caricaturas bastante buenas!

Muchos recuerdan, también, su animada participación en las cenas y fiestas que organizaba el Club Naval de Oficiales de la Escuela, a las que nunca faltaba, y que amenizaba en muchas ocasiones con los sonidos de su gaita. Destreza que quizá algunos de los aquí presentes no conozcan.

También son inolvidables esos *conxuros* de la quemada que Mr. Mörling iniciaba en latín, continuaba en gallego, para culminar en sueco...

¡Hasta las meigas venían a escucharlo!

Comprometido con los problemas de la región, luchó en la búsqueda de firmas para evitar que se suprimiera el ferrocarril que desde las Rías Bajas llegaba hasta el mismísimo Ferrol y que, por tanto, era de gran utilidad para muchos de nuestros alumnos que tenían allí a sus familiares; y es que Mr. Mörling no sólo estaba

interesado por las cosas de la mar. Su mente inquieta, abierta e increiblemente singular, le animaba a enriquecerse con largos viajes, que sin ninguna duda tenían que ser en tren.

Claro, se me olvidaba decirles algo que a lo mejor

Foto Amando

tampoco conocen, y es que, después de las dornas, Mr. Mörling posee otra gran afición que no es otra que su pasión por el ferrocarril, lo que le llevó incluso a colocar en su casa de Suecia la sección de una máquina de tren real sobre su vía correspondiente.

Pero al margen de ese entrañable perfil humano, y ya desde un punto de vista institucional, hay que resaltar que la Armada está profundamente agradecida a Mr. Mörling, no sólo por la indiscutible calidad de su enseñanza sino, sobre todo, por su plena dedicación, en un momento de transformación en el que el inglés pasó

de ser un conocimiento colateral en la carrera naval, a una asignatura básica, que debía permitir a nuestros futuros oficiales operar juntos y discutir, en igualdad de condiciones, con nuestros aliados, cualquiera que fuera el asunto tratado.

Hoy los foros de las organizaciones internacionales con cometidos en materia de defensa están repletos de sus viejos alumnos, que en la lengua de Shakespeare defienden brillantemente los intereses españoles.

Como profesor civil de la Escuela Naval Militar representó, asimismo, un modelo de conducta para todos los guardiamarinas y el resto de profesorado pues, como ya les he comentado, a su sólida educación unía múltiples cualidades que constituyen, también, una referencia para todo militar, como son: la puntualidad, la corrección en el trato, la entrega absoluta a la docencia, la justicia, la lealtad, su impecable presencia y su entrañable humanidad.

Finalmente, como ha quedado aquí constatado, el hecho de su plena dedicación a los temas navales, hizo que de su pluma saliesen brillantes artículos que ocuparon las páginas de prestigiosas revistas como: *Navy News*, *Warship*, o el *Proceedings*, así como colaboraciones en la *Revista General de Marina*. Además, con sus diferentes trabajos de investigación, ha colaborado activamente en fomentar y exportar nuestra cultura marinera allá por tierras escandinavas.

Para terminar, sólo me queda decir que, para todos los que vestimos el uniforme de la Armada, es motivo de orgullo y satisfacción el que un ciudadano de la lejana Suecia, ejemplo de virtudes cívicas y morales, nos haya elegido para compartir su vida y experiencias. No me alargó más. Como siempre decía Mr. Mörling al finalizar sus clases: *"The class is over and you can leave"*. *Thank you very much, Mr. Mörling.*

Muchas gracias.

A Banda de música da Escola interpretando a *Marcha dos Infantes*

Foto Amando